

Протести, перемоги і репресії в Україні: результати моніторингу 2013 р.

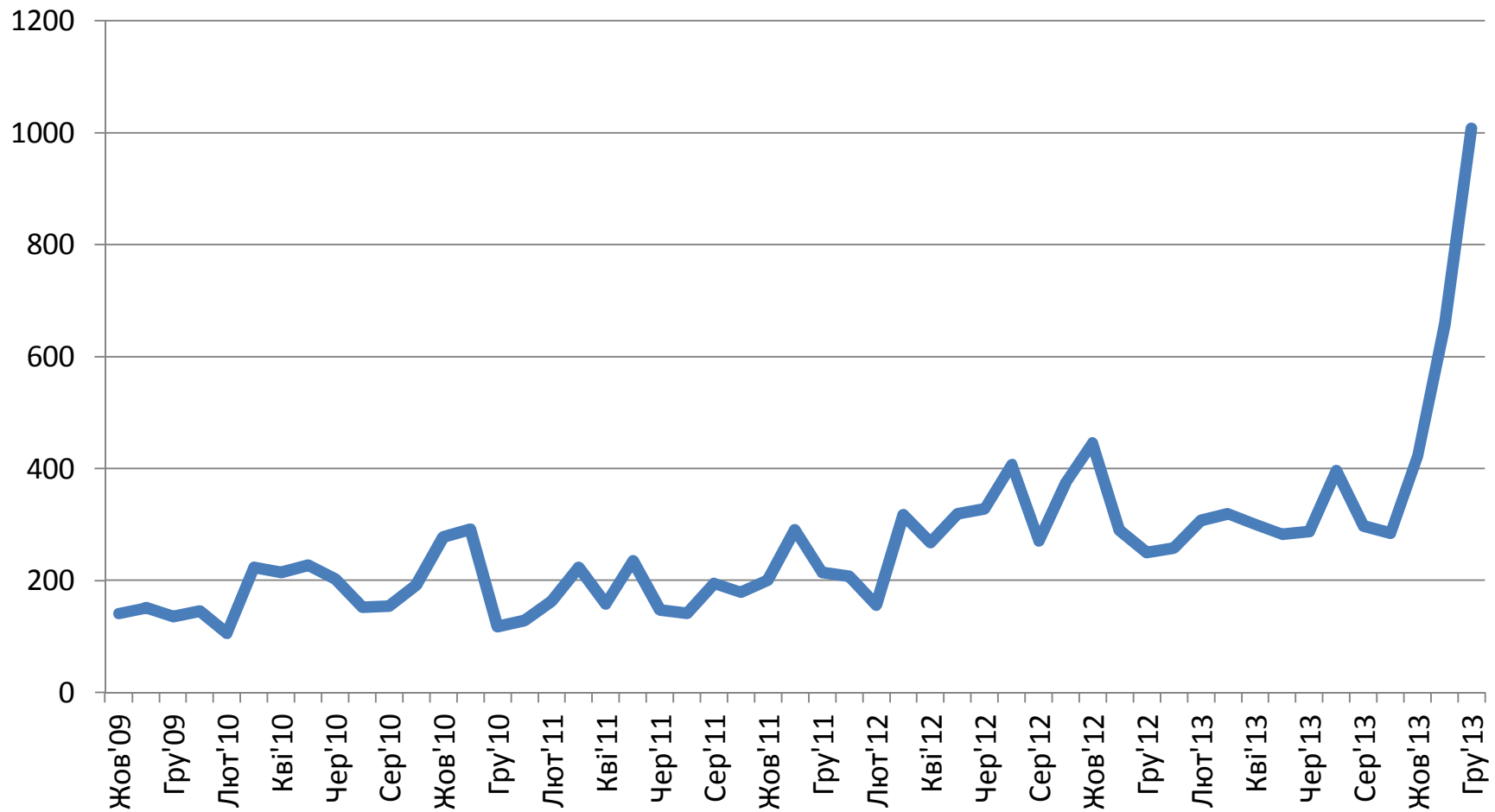
Підготовлено [Центром дослідження суспільства](#)
за підтримки [Міжнародного фонду “Відродження”](#)

Звіт представляє нові результати [систематичного дослідження протестів, репресій та перемог протестувальників в Україні](#) на основі моніторингу більше 190 національних, обласних та активістських веб-медіа у 2013 році. Проаналізовані дані охоплюють усі (незалежно від тематики та чисельності) фактичні протестні події, що відбувалися на території України, їхню форму, учасників, цілі, вимоги, місце й час проведення.

Спеціальний фокус зроблений на регіональному розподілі протестів, а також на забутих під час Майдану соціально-економічних (зокрема, робітничих) протестах. Соціально-економічні протести продовжували зростати і, як і в попередні роки, фактично в усіх регіонах України лишалися найбільш частими видами протестів, які виводили людей на вулиці.

КІЛЬКІСТЬ ТА ЧИСЕЛЬНІСТЬ ПРОТЕСТІВ

Кількість протестів щомісяця жовтень 2009 – грудень 2013

Повідомлена кількість учасників протестів

	2010		2011		2012		2013	
<10	161	7%	227	10%	471	13%	516	11%
<100	510	22%	789	35%	1152	32%	1979	41%
<1000	397	17%	414	18%	460	13%	810	17%
<10000	136	6%	66	3%	94	3%	215	4%
<100000	17	1%	2	0%	4	0%	29	1%
>100000	0	0%	0	0%	0	0%	5	0%
Невідомо	1084	47%	779	34%	1455	40%	1268	26%
Разом	2305	100%	2277	100%	3636	100%	4822	100%

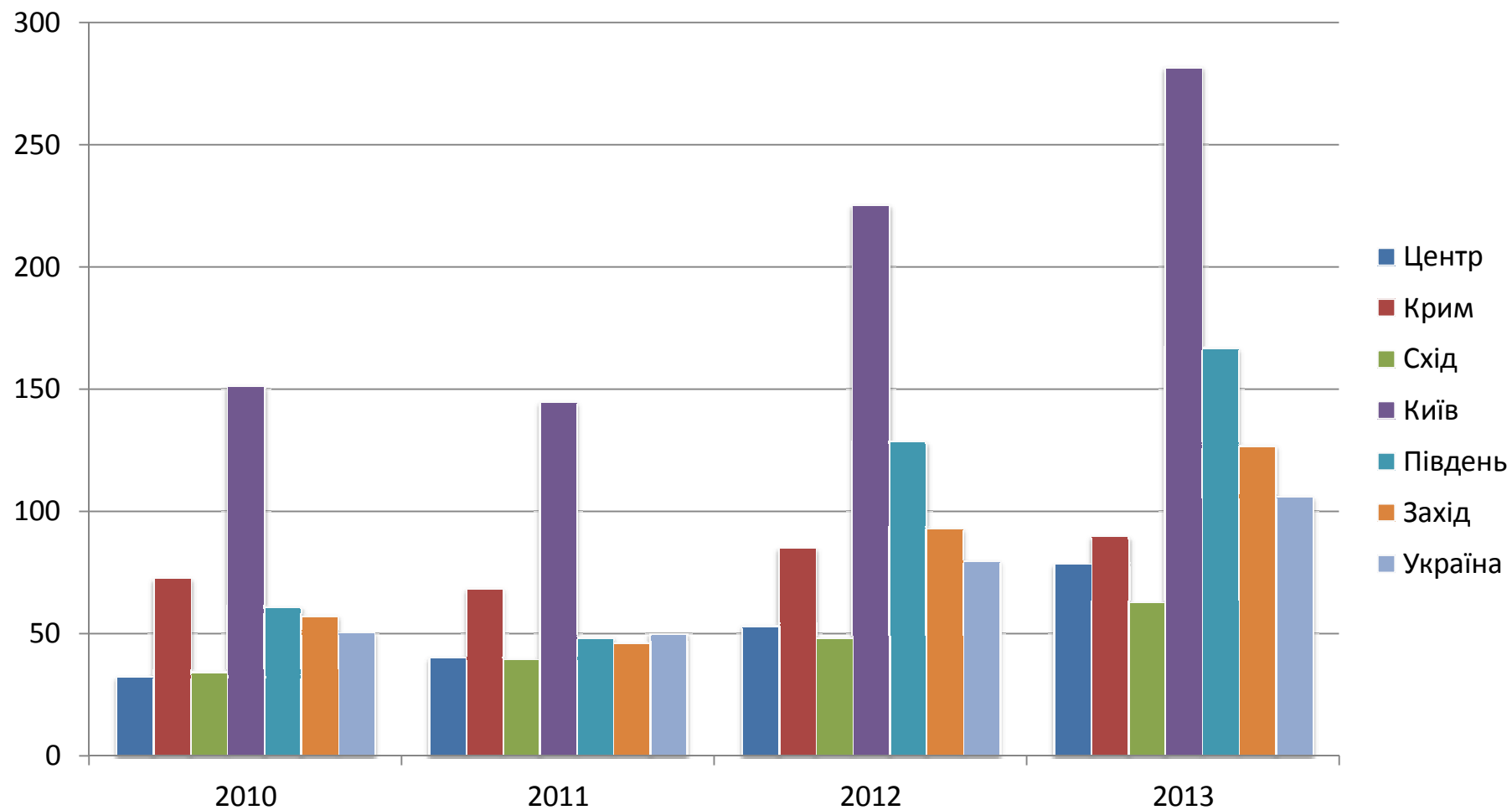
РЕГІОНАЛЬНИЙ РОЗПОДІЛ ПРОТЕСТІВ

Регіональний розподіл протестів

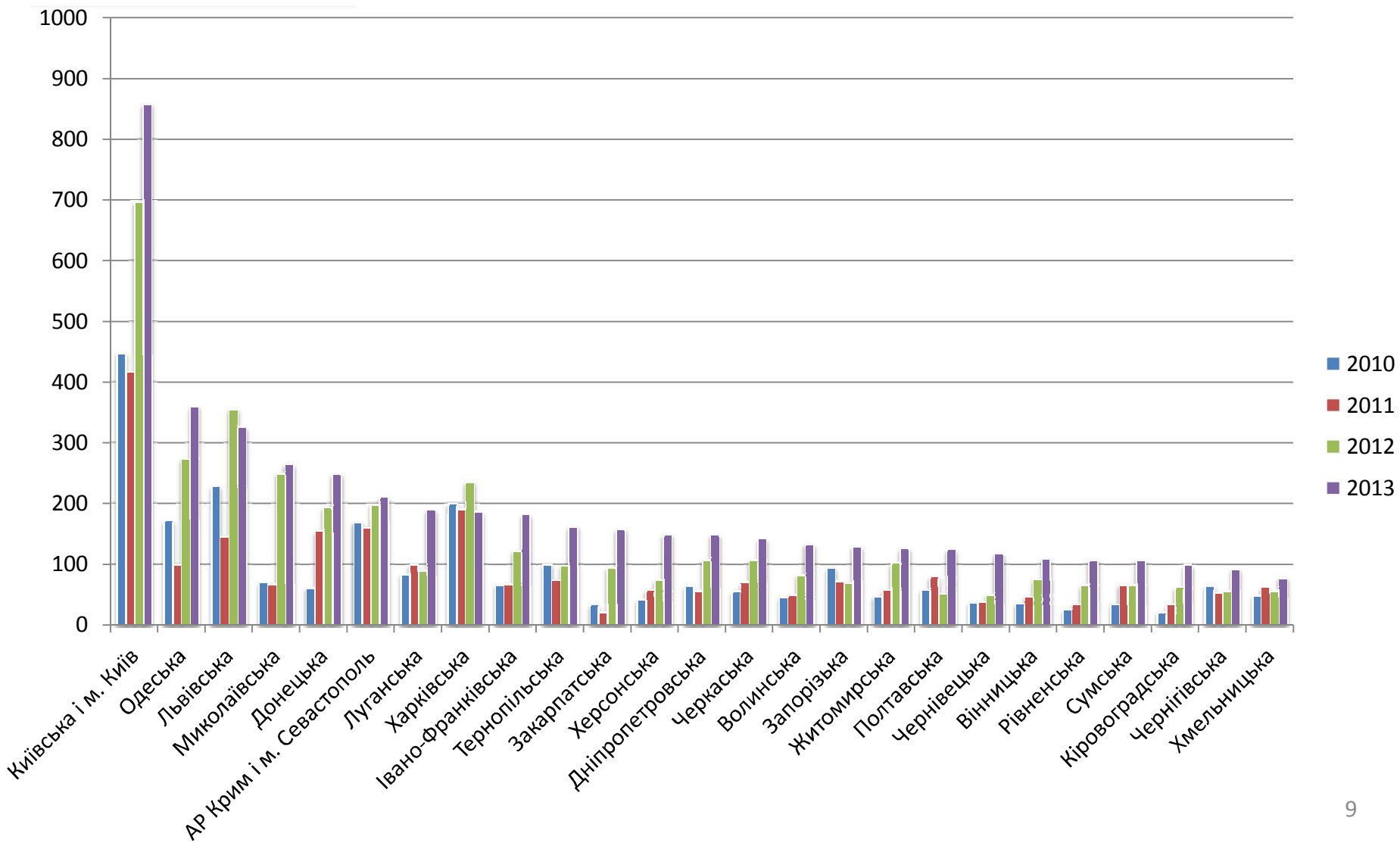
	2010		2011		2012		2013		2013 до Майдану (до 20.11)		2013 після Майдану (з 21.11)	
Центр	389	17%	480	21%	633	17%	929	19%	637	19%	292	21%
Крим	170	7%	160	7%	199	5%	211	4%	161	5%	50	4%
Схід	503	22%	573	25%	696	19%	903	19%	683	20%	220	16%
Київ	422	18%	406	18%	638	18%	805	17%	582	17%	223	16%
Південь	284	12%	225	10%	597	16%	774	16%	621	18%	153	11%
Захід	534	23%	430	19%	867	24%	1187	25%	735	21%	452	33%
Разом	2302*	100%	2274	100%	3630	100%	4809	100%	3419	100%	1390	100%

* До регіонального розподілу не включені події «загальноукраїнського» характеру, тобто такі, які в принципі неможливо було локалізувати у конкретному населеному пункті

Кількість протестів на 1 млн наявного населення в регіонах

Кількість протестів в областях України

ТЕМАТИКА ПРОТЕСТІВ У РЕГІОНАЛЬНОМУ РОЗРІЗІ

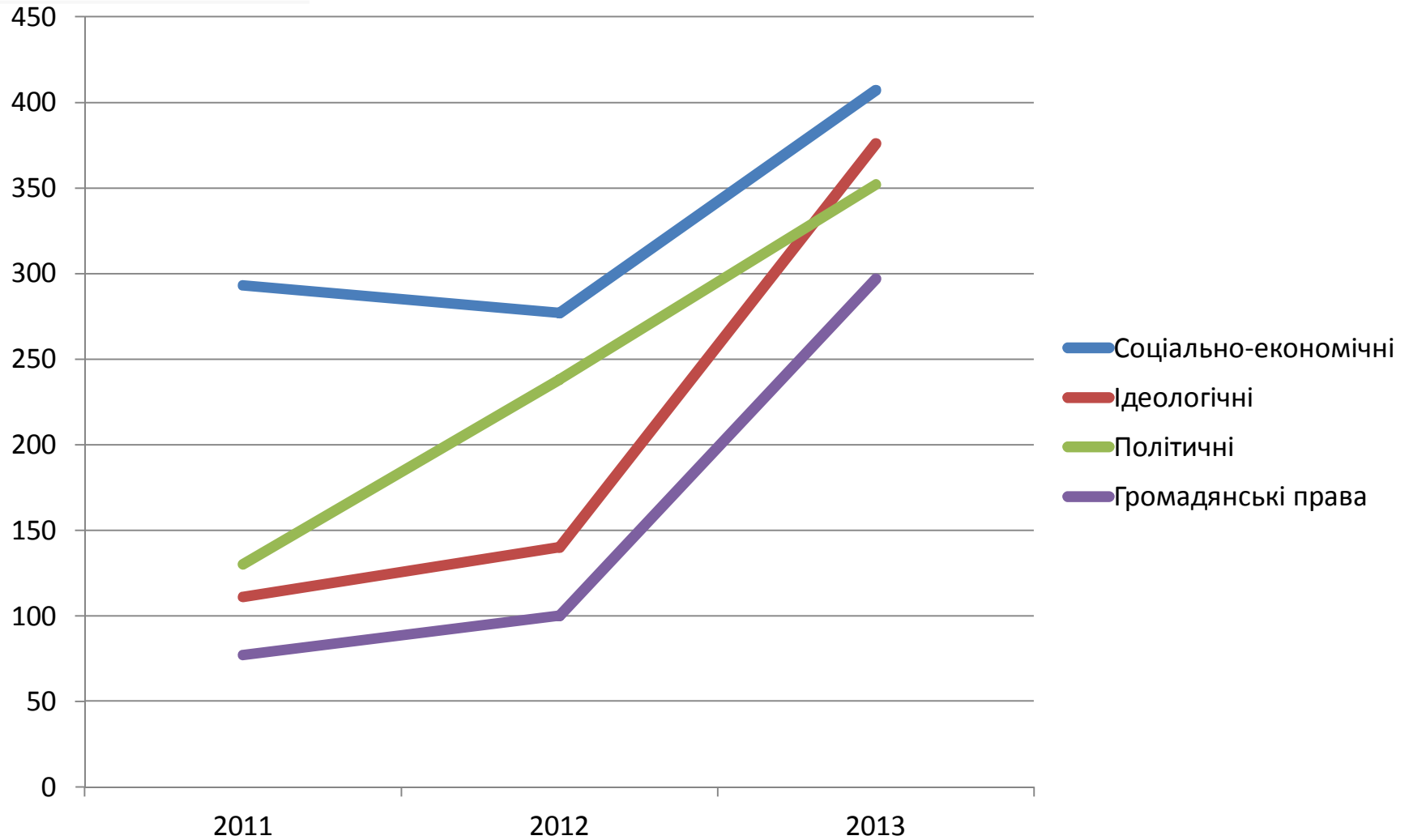
Тематика протестів

	2011		2012		2013		2013 до Майдану (до 20.11)		2013 після Майдану (з 21.11)	
Соціально- економічні	1374	60%	1546	43%	2062	43%	1926	56%	136	10%
Ідеологічні	558	25%	858	24%	1740	36%	871	25%	869	62%
Політичні	564	25%	1249	34%	1727	36%	924	27%	803	58%
Громадянські права	391	17%	617	17%	1644	34%	926	27%	718	52%
	2277		3636		4822		3428		1394	

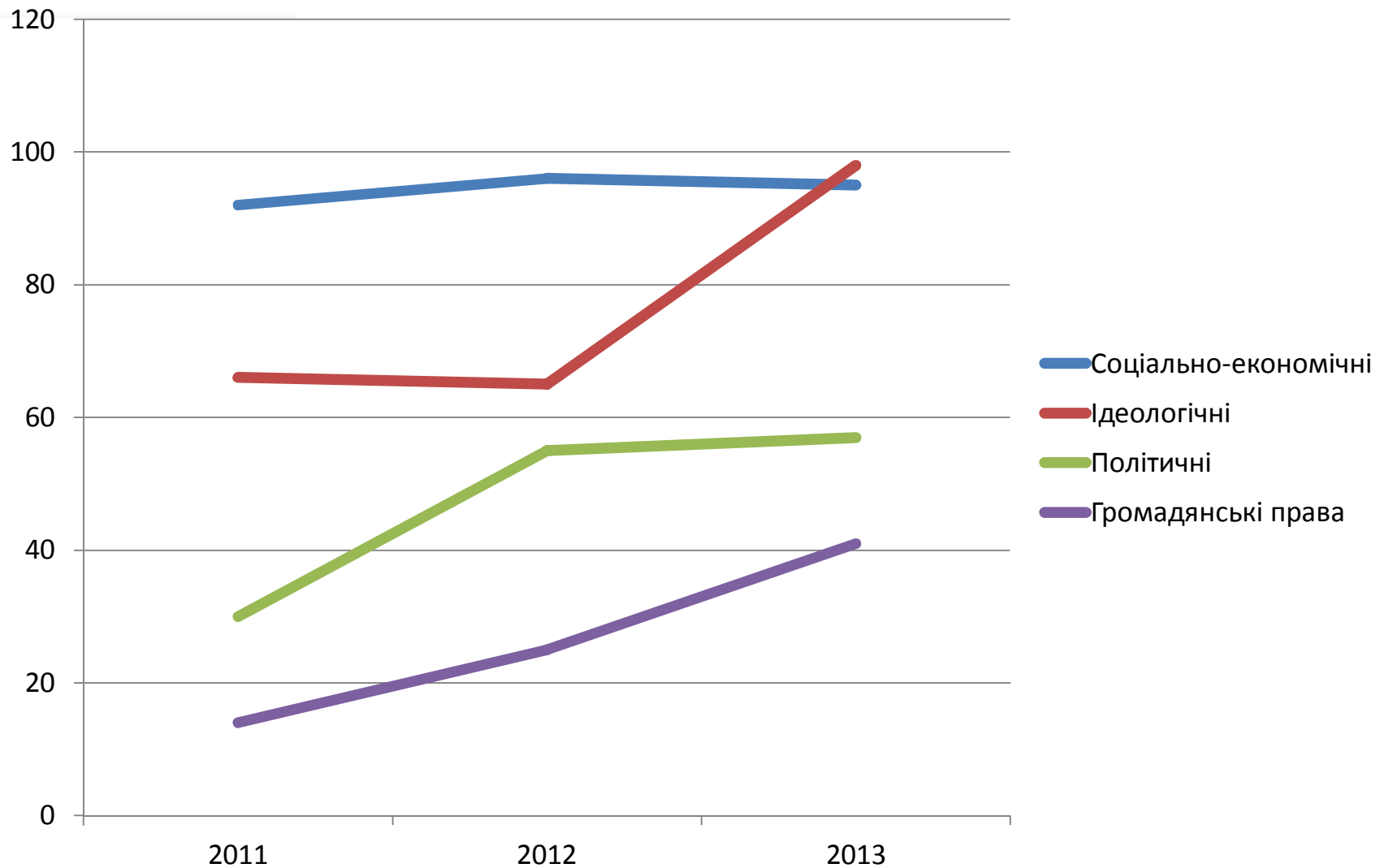
Кількість учасників протестів за тематикою

Чисельність	Соціально-економічні		Ідеологічні		Політичні		Громадянські права		Усі протести	
	2012	2013	2012	2013	2012	2013	2012	2013	2012	2013
<10	10%	9%	12%	9%	14%	10%	17%	12%	13%	11%
<100	40%	49%	32%	32%	20%	34%	34%	42%	32%	41%
<1000	15%	16%	15%	21%	13%	20%	12%	17%	13%	17%
<10000	1%	2%	4%	9%	5%	10%	2%	7%	3%	5%
Невідомо	34%	24%	37%	28%	48%	26%	37%	23%	40%	26%
Разом	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
N	1546	2062	858	1740	1249	1727	617	1644	3636	4822

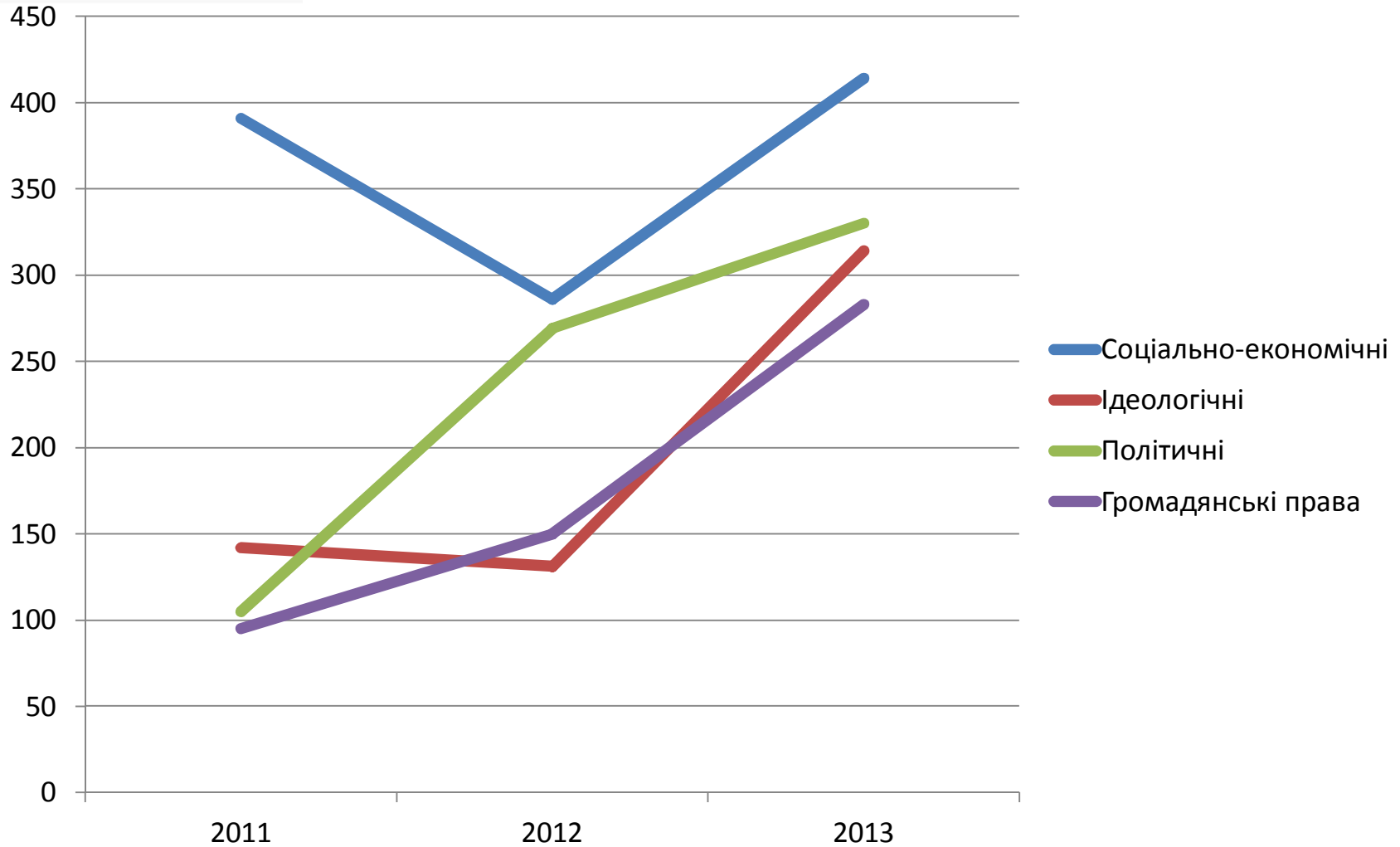
Тематика протестів у регіонах: Центр

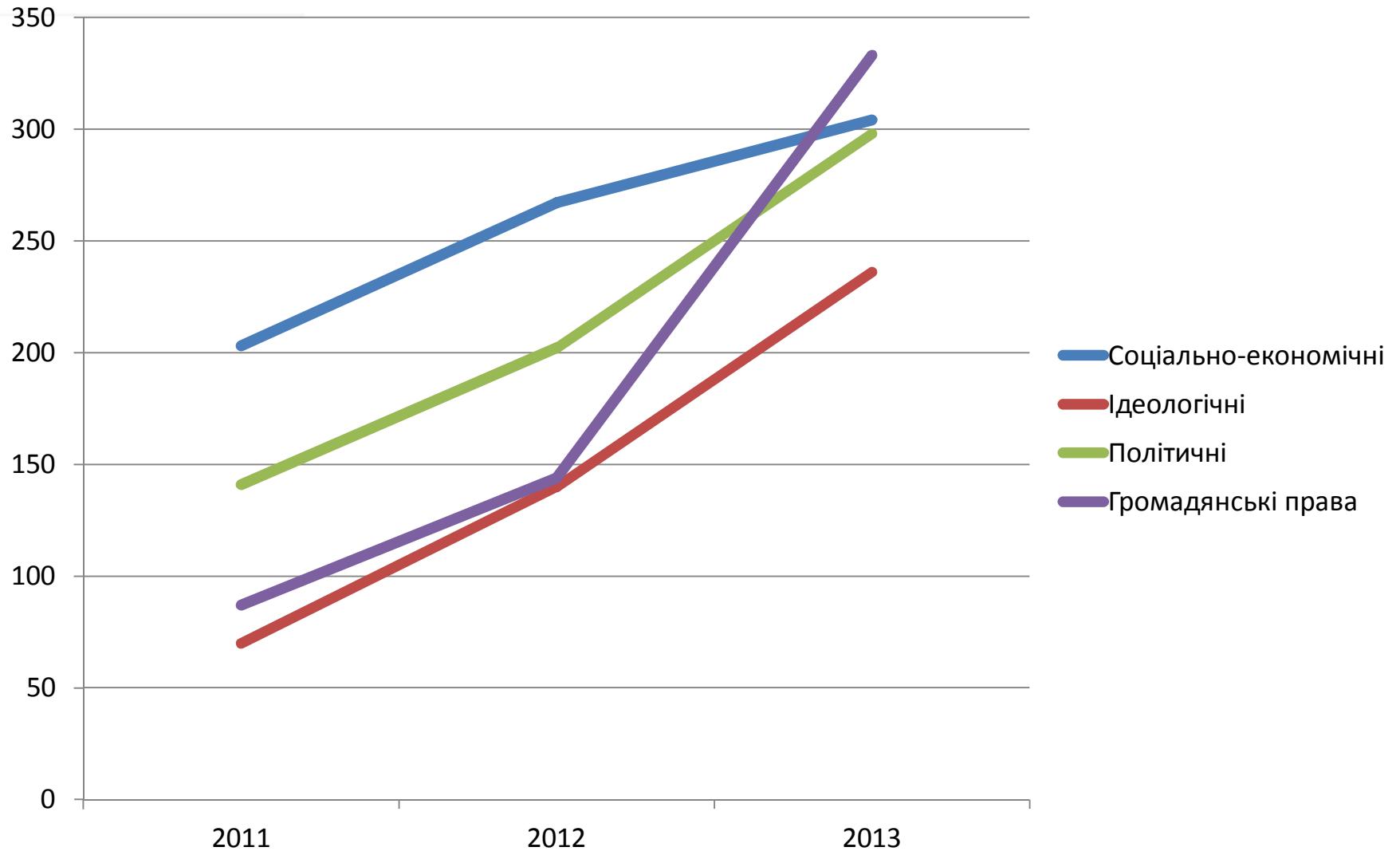
Тематика протестів у регіонах: Крим

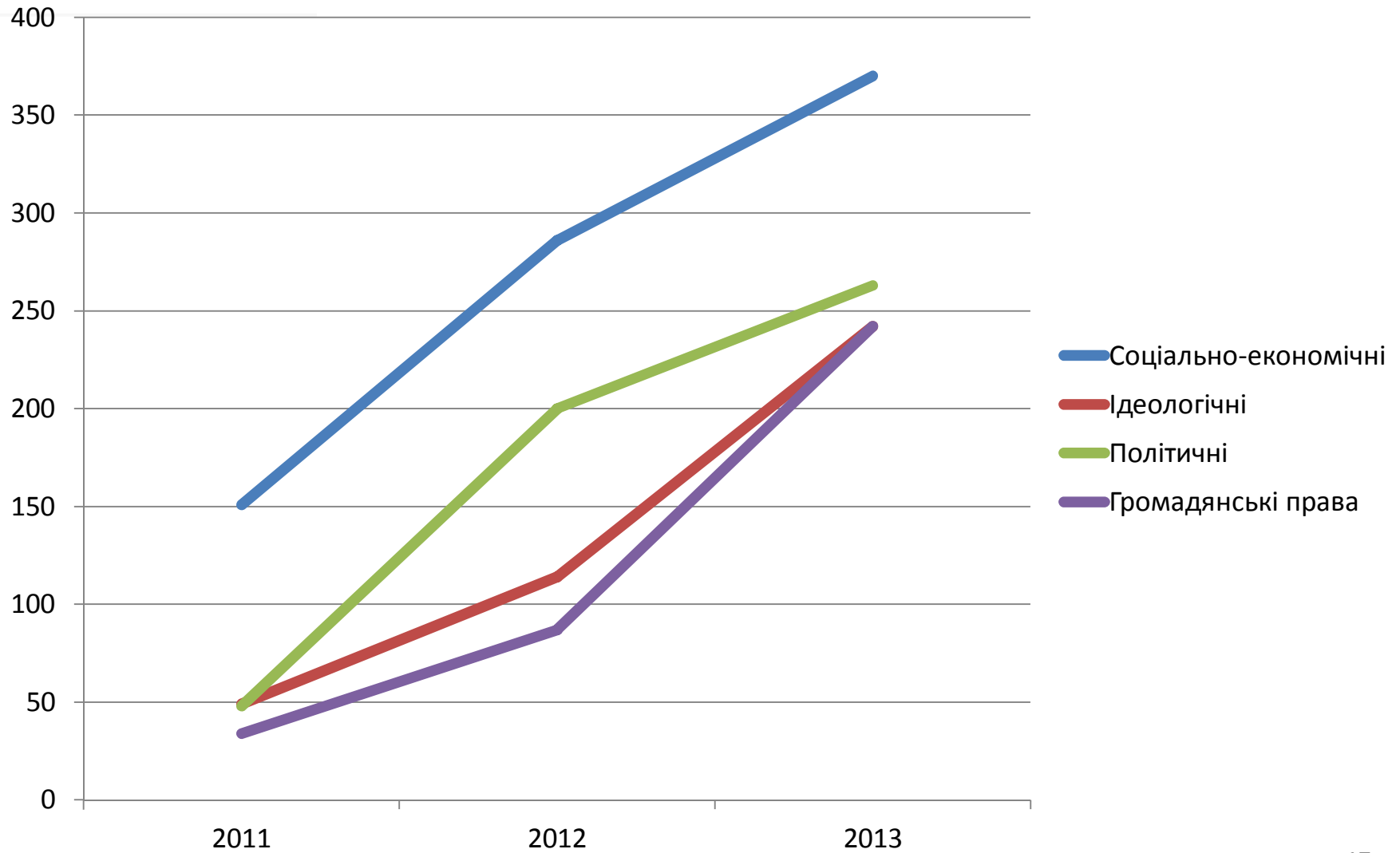
Тематика протестів у регіонах: Схід

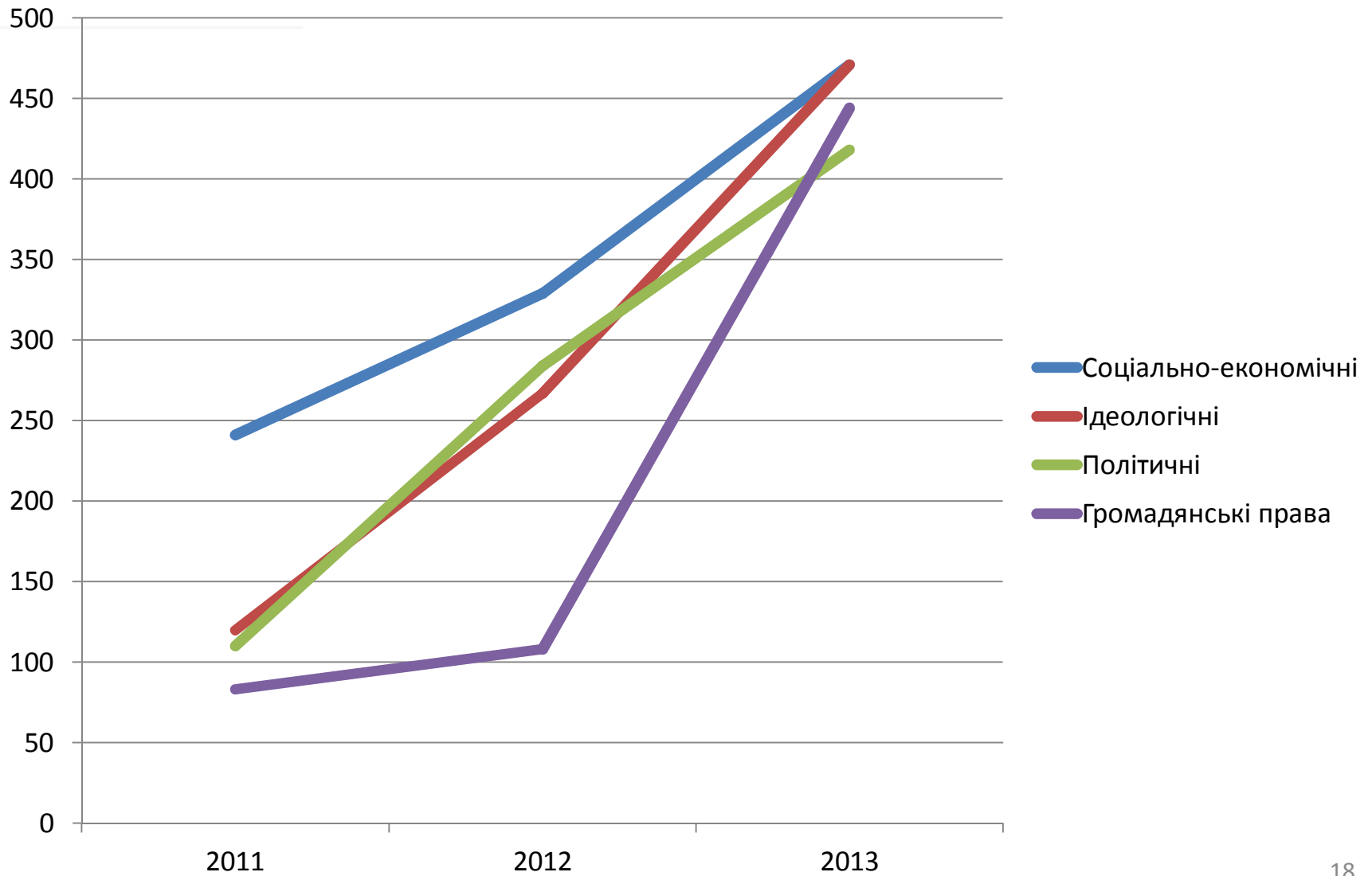
Тематика протестів у регіонах: Київ

Тематика протестів у регіонах: Південь

Тематика протестів у регіонах: Захід

ТОП-5 соціально-економічних проблем у 2013 році, які найчастіше викликали протести

Україна вцілому	Центр	Крим	Схід	Київ	Південь	Захід
Забудови	Комунальні послуги	Забудови	Довкілля	Забудови	Забудови	Комунальні послуги
Комунальні послуги	Забудови	Земля	Комунальні послуги	Умови праці	Комунальні послуги	Забудови
Довкілля	Довкілля	Комунальні послуги	Невиплата зарплат	Невиплата зарплат	Права дрібних підприємців	Довкілля
Невиплата зарплат	Невиплата зарплат	Право на житло	Забудови	Комунальні послуги	Невиплата зарплат	Земля
Права дрібних підприємців	Закриття підприємств	Невиплата зарплат	Рівень життя	Фінансові афери	Фінансові афери	Недостатнє фінансування

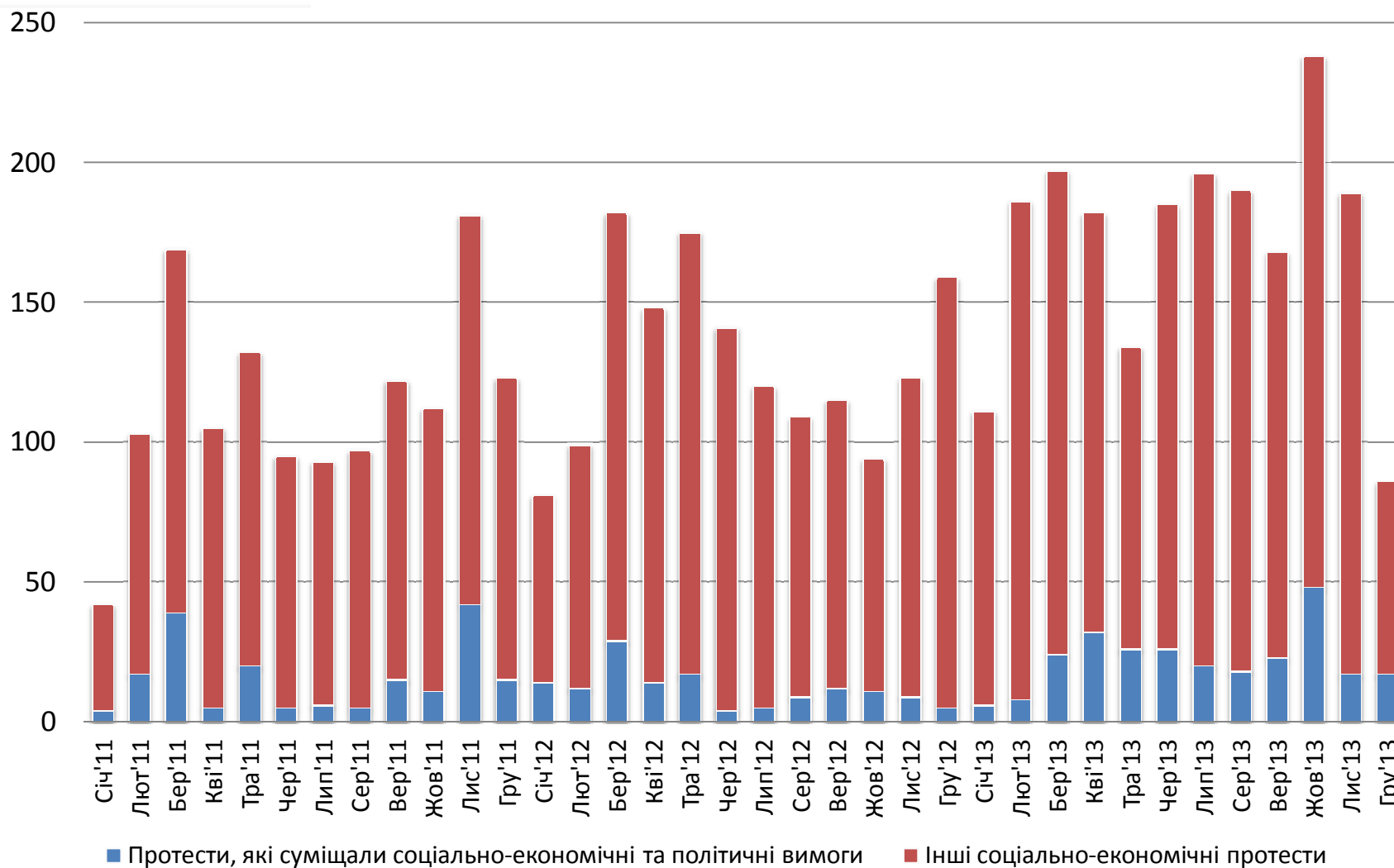
ДИНАМІКА ПОЛІТИЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНИХ ПРОТЕСТІВ

Суміщення тематик протестів

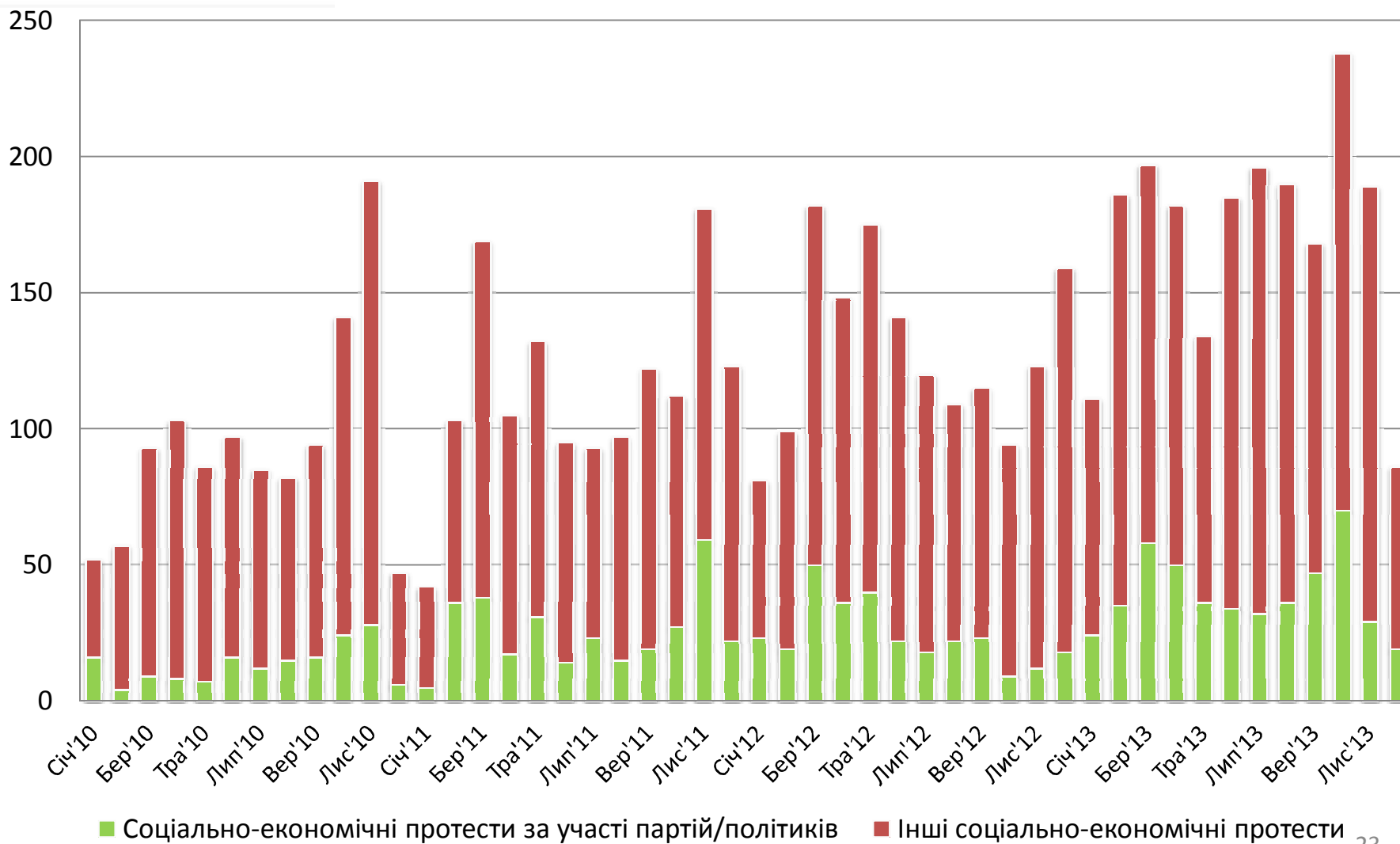
2012	Соціально- економічні	Ідеологічні	Політичні	Громадянські права
Соціально- економічні	83%*	8%	11%	17%
Ідеологічні	4%	73%*	14%	6%
Політичні	9%	21%	66%*	28%
Громадянські права	7%	4%	14%	55%*
N	1546	858	1249	617
2013	Соціально- економічні	Ідеологічні	Політичні	Громадянські права
Соціально- економічні	69%*	9%	15%	18%
Ідеологічні	8%	39%*	49%	30%
Політичні	13%	48%	18%*	47%
Громадянські права	15%	28%	44%	32%*
N	2062	1740	1727	1644

*Не суміщалися з жодними іншими тематиками

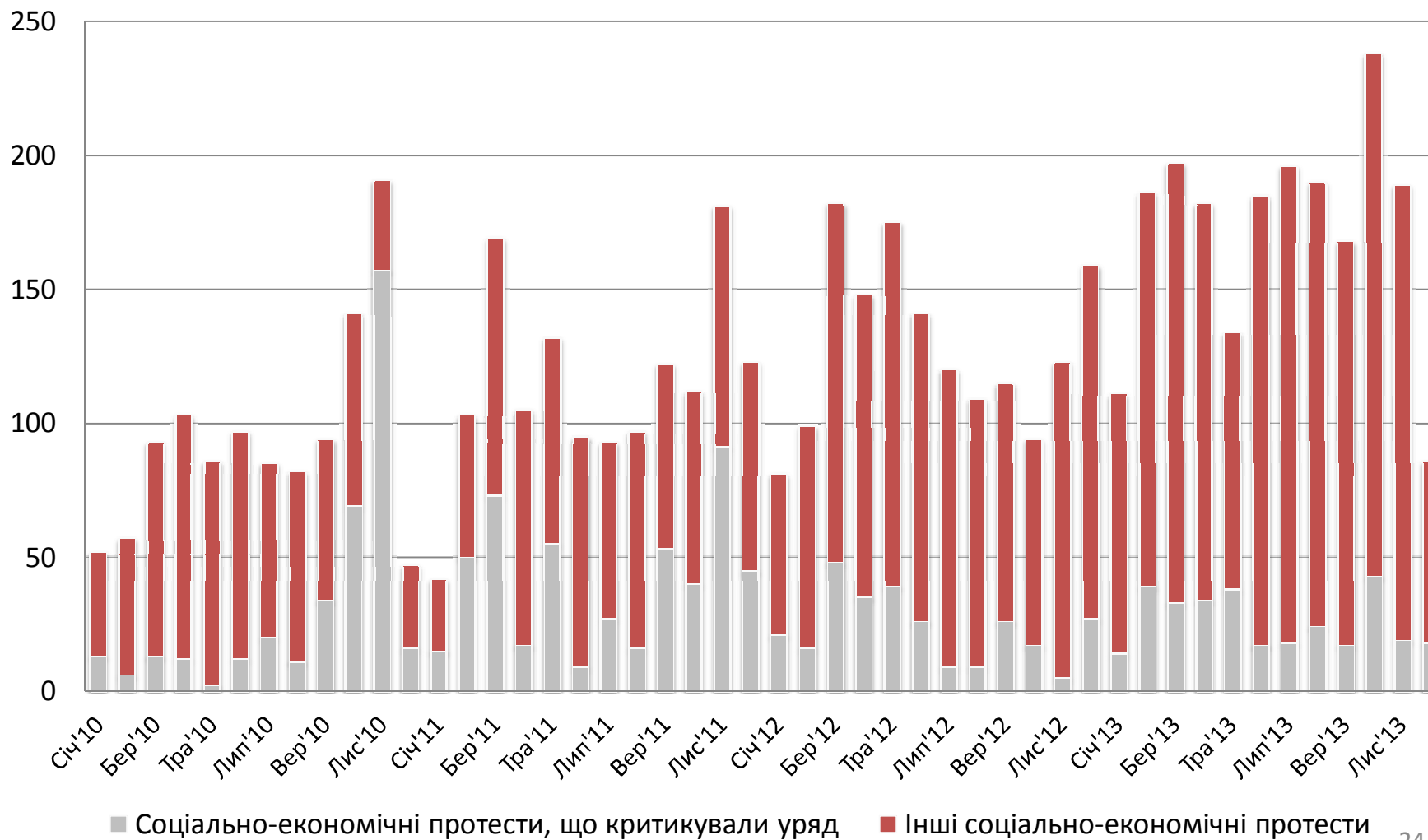
Суміщення соціально-економічних та політичних тематик, 2011-2013

Участь політичних партій у соціально-економічних протестах, 2010-2013

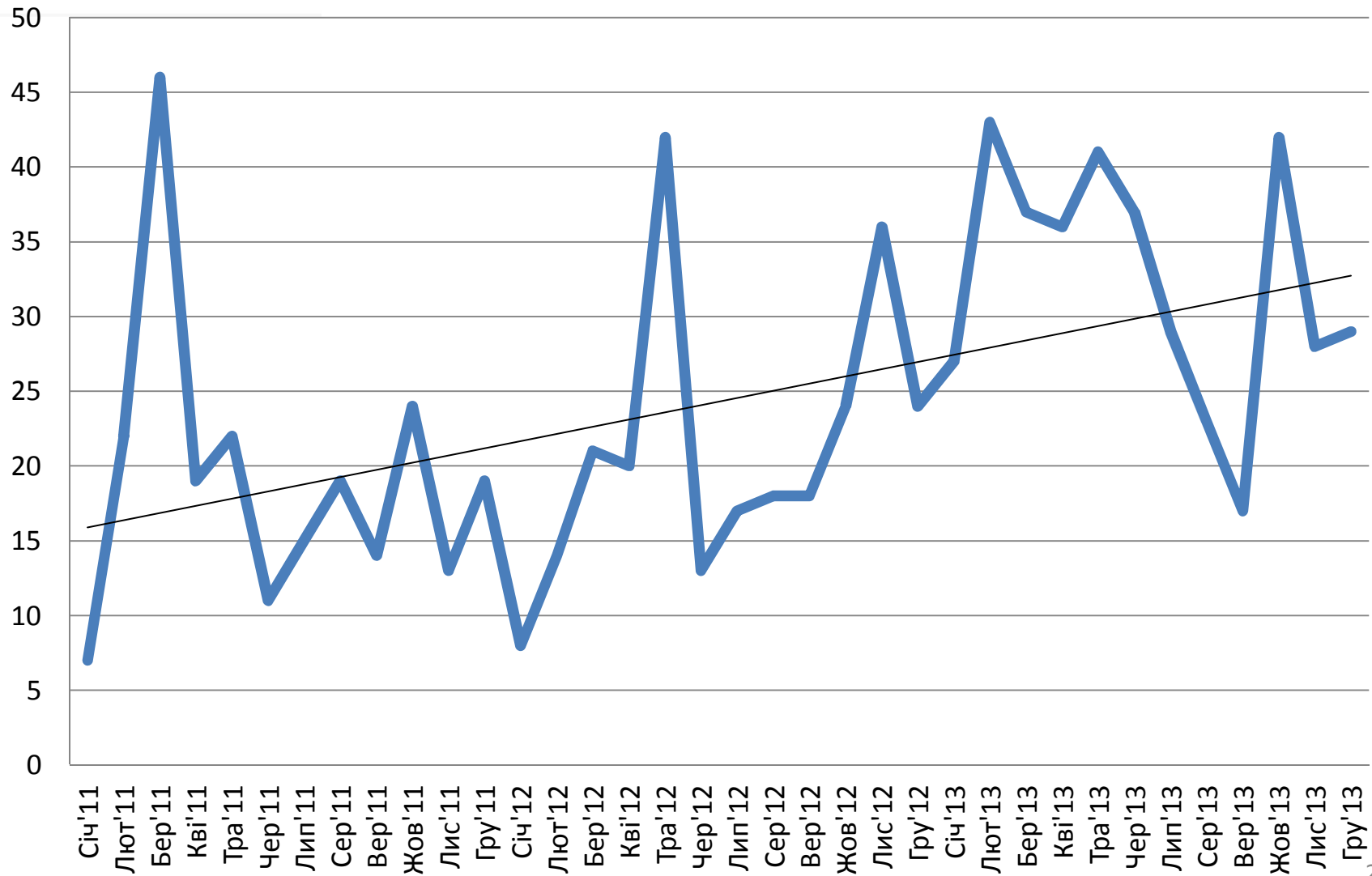

Соціально-економічні протести з критикою центральних органів державної влади, 2010-2013

ПРОТЕСТИ НА ЗАХИСТ ПРАВ НАЙМАНИХ ПРАЦІВНИКІВ

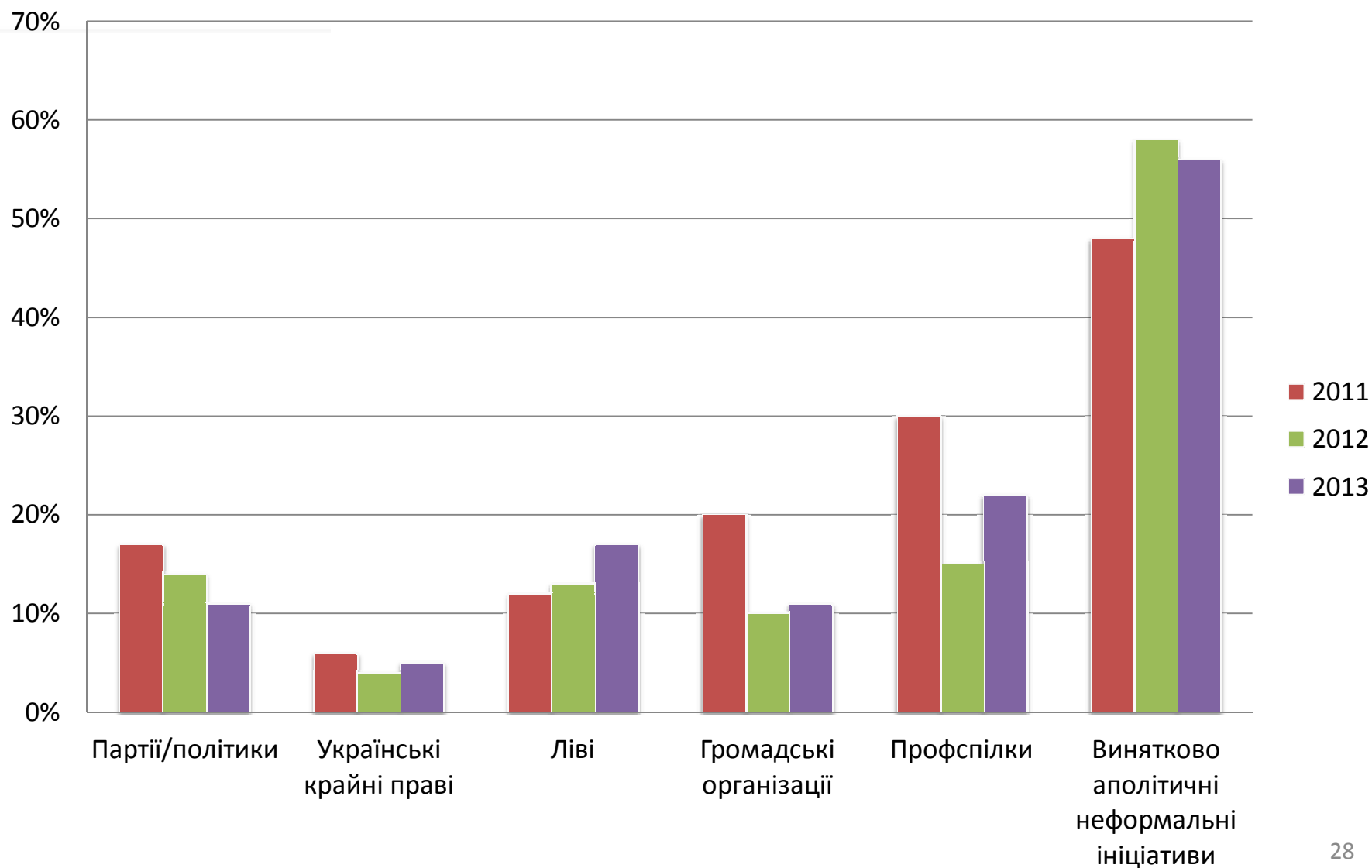
Кількість протестів за права найманих працівників

Тематичний розподіл протестів на захист прав найманих працівників

Тематика	Конкретні теми	2011	2012	2013
Соціально-економічні	Затримка зарплатні	35%	47%	45%
	Права найманих працівників	34%	28%	30%
	Закриття підприємств	15%	13%	19%
	Рейдерське захоплення	7%	7%	11%
	Безробіття	Н.д.	Н.д.	9%
	За або проти керівництва	Н.д.	7%	9%
	Освіта	13%	2%	5%
	Охорона здоров'я	3%	2%	4%
	Брак фінансування	5%	10%	4%
	Вимоги підвищення зарплатні	16%	6%	4%
Політичні	Інші	32%	18%	24%
	Проти уряду, місцевої влади та їх представників	9%	4%	11%
Громадянські права	Інші	0%	2%	1%
	Інші	7%	5%	11%
Ідеологічні		7%	2%	8%
N		231	255	389

Учасники протестів на захист прав найманих працівників

УЧАСНИКИ, ТАКТИКИ ТА ЦІЛІ ПРОТЕСТІВ

Учасники протестів 2013 року

	Соціально- економічні	Ідеологічні	Політичні	Громадянські права	В усіх протестах
Партії/політики	23%	48%	55%	41%	36%
Громадські організації	16%	25%	18%	19%	19%
Винятково аполітичні неформальні ініціативи	52%	26%	26%	38%	39%
Групи невідомих	1%	7%	5%	1%	4%
Українські крайні праві	11%	30%	32%	27%	21%
Російські націоналісти	1%	5%	3%	1%	2%
N	2062	1740	1727	1644	4822
Усі протести	43%	36%	36%	34%	

Тактика за тематикою протестів у 2013 році

	Соціально- економічні	Ідеологічні	Політичні	Громадянські права	Усі протести
Конвенційна	71%	80%	79%	82%	75%
Конфронтаційна	24%	11%	14%	16%	18%
Насильницька	4%	9%	7%	3%	7%
N	2062	1740	1727	1644	4822

Тактика протестів

	2010		2011		2012		2013	
Конвенційна	1807	78%	1865	82%	2632	72%	3619	75%
Конфронтаційна	343	15%	321	14%	652	18%	877	18%
Насильницька	155	7%	91	4%	352	10%	326	7%
Разом	2305	100%	2277	100%	3636	100%	4822	100%

Адресати вимог протестів у 2013 році

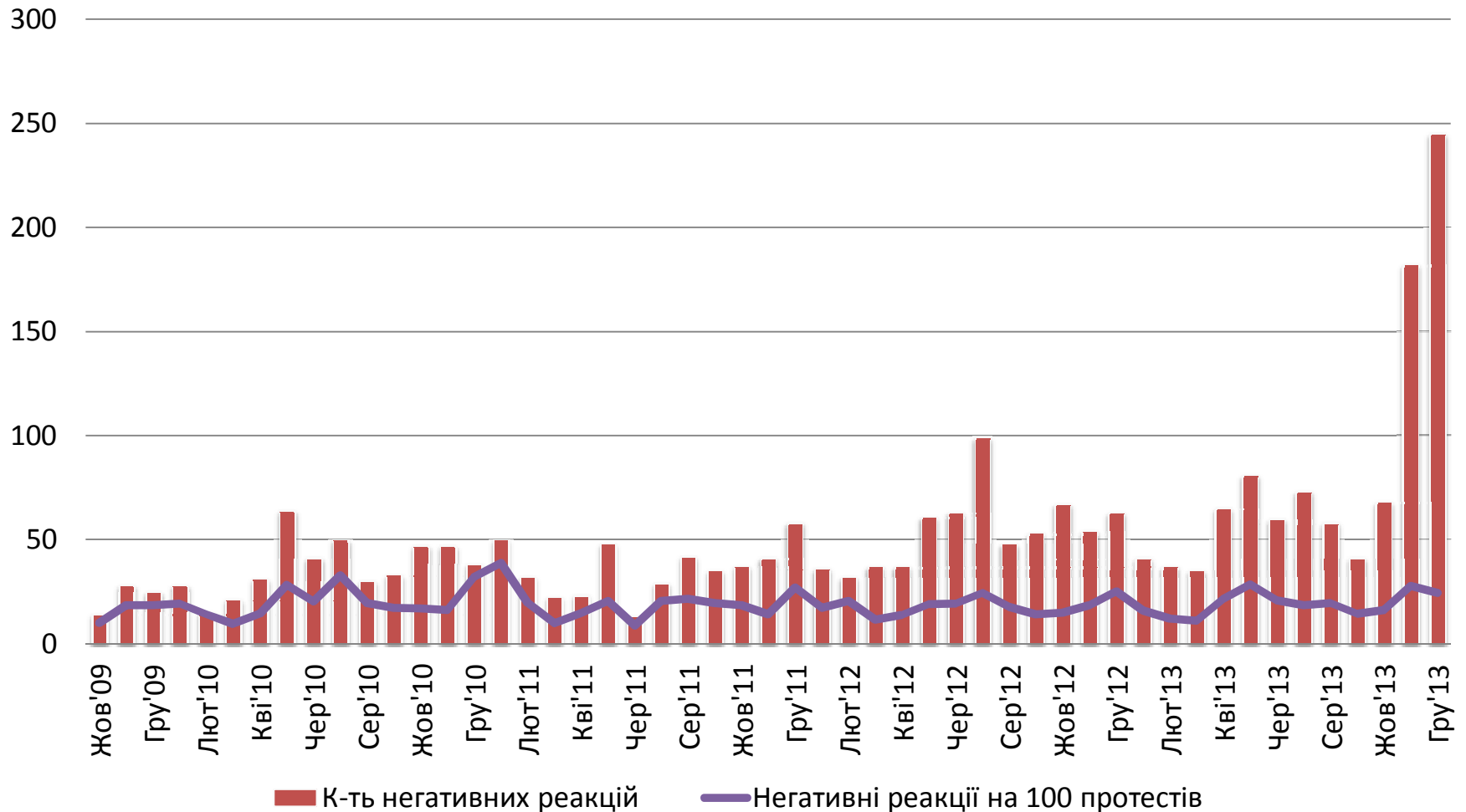
	Соціально- економічні		Ідеологічні		Політичні		Громадянські права		Усі протести	
Центральний уряд	319	36%	451	51%	347	39%	252	28%	893	19%
Місцева влада	1070	73%	262	18%	381	26%	377	26%	1471	31%
Приватна компанія	260	96%	11	4%	12	4%	19	7%	270	6%
Державне/комунальне підприємство	134	94%	5	3%	9	6%	29	20%	143	3%
Правоохоронні органи	180	31%	55	9%	164	28%	465	80%	580	12%
Суди	67	34%	19	10%	43	22%	131	67%	196	4%
Усі протести	2062	43%	1740	36%	1727	36%	1644	34%	4822	

Об'єкти критики протестів у 2013 році

	Соціально- економічні		Ідеологічні		Політичні		Громадянські права		Усі протести	
Центральний уряд	314	22%	819	58%	896	63%	691	49%	1421	29%
Місцева влада	822	76%	155	14%	321	30%	297	27%	1084	22%
Приватна компанія	735	95%	40	5%	53	7%	75	10%	775	16%
Державне/комунальне підприємство	192	93%	9	4%	14	7%	48	23%	206	4%
Правоохоронні органи	131	17%	193	24%	327	41%	727	92%	791	16%
Суди	35	23%	11	7%	35	23%	117	79%	149	3%
Партії/політики	96	16%	284	47%	513	86%	135	23%	599	12%
Усі протести	2062	43%	1740	36%	1727	36%	1644	34%	4822	

НЕГАТИВНІ ТА ПОЗИТИВНІ РЕАКЦІЇ НА ПРОТЕСТИ

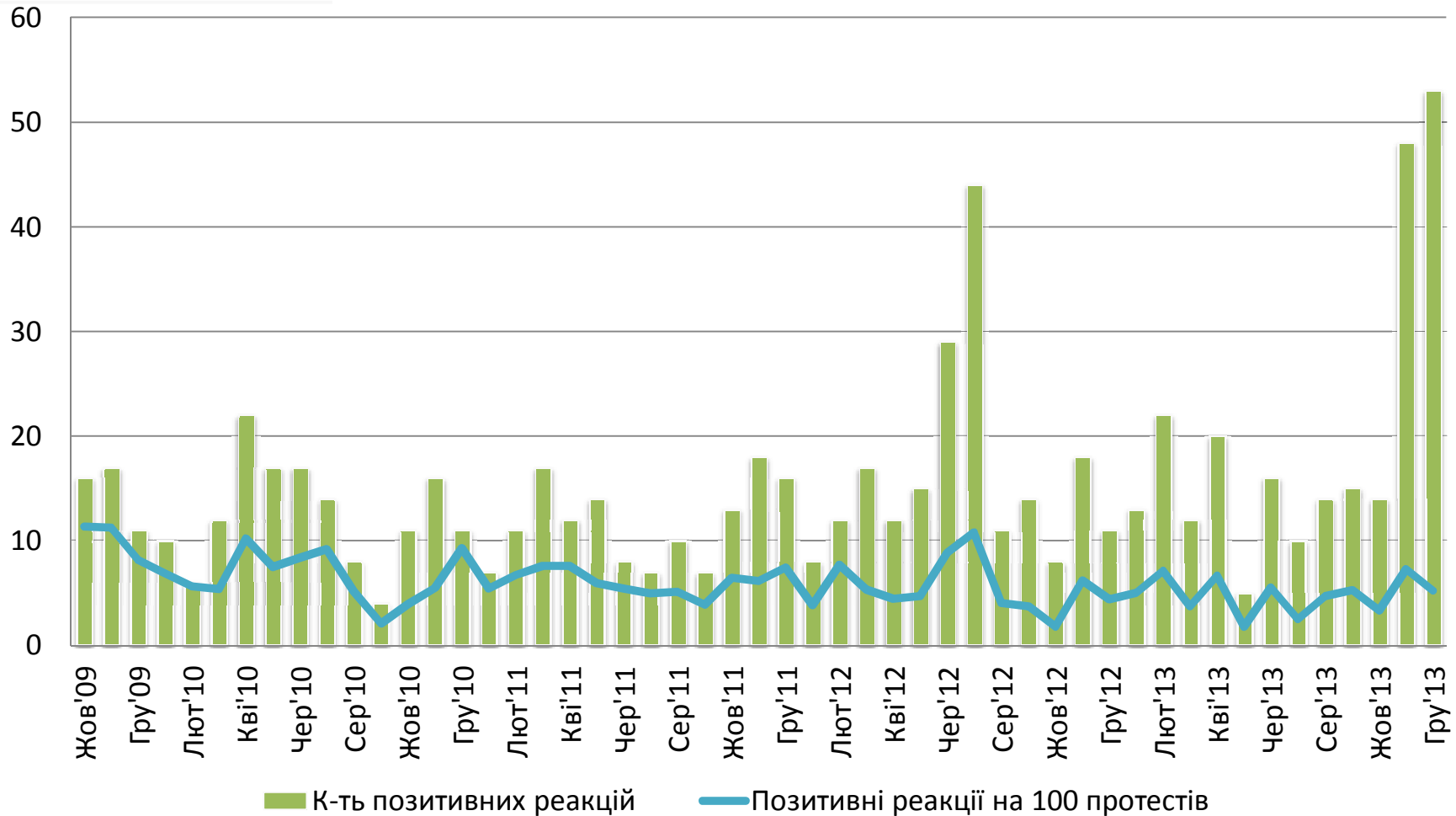
Негативні реакції на протести жовтень 2009 – грудень 2013

Негативні реакції на протести за тематикою протестів

	Негативні реакції			Негативні реакції на 100 протестів		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013
Соціально-економічні	188	227	236	14	15	11
Ідеологічні	162	165	471	29	19	27
Політичні	116	237	488	21	19	28
Громадянські права	48	96	368	12	16	22
	430	650	986	19	18	20

Позитивні реакції на протести жовтень 2009 – грудень 2013

Позитивні реакції на протести за тематикою протестів

	Позитивні реакції			Позитивні реакції на 100 протестів		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013
Соціально- економічні	116	134	148	8	9	7
Ідеологічні	19	37	53	3	4	3
Політичні	4	12	40	1	1	2
Громадянські права	7	31	71	2	5	4
	138	199	242	6	5	5

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ТИПОЛОГІЯ ПОДІЙ

Методологія дослідження

Джерела моніторингу

У 2013 р. кодування протестів, репресій і поступок здійснювалося на основі моніторингу щоденних новин більш ніж 190 загальнонаціональних, обласних та активістських сайтів (у 2010 більше 100, у 2011 більше 150, у 2012 більше 180). Повний опис методології проекту, кодувальної схеми та список джерел моніторингу доступні на сайті Центру дослідження суспільства, як і бази даних закодованих подій та повних текстів повідомлень зі <http://www.cedos.org.ua/protests>.

Загальні принципи кодування

Основна одиниця кодування — *протестна подія*, яка визначається за наступними критеріями:

- 1) присутня політична або соціальна вимога чи критика;
- 2) носить характер дії (тобто не є суто вербальною) публічного характеру;
- 3) здійснена групою людей або однією людиною, котрі не входять до органів центральної влади;
- 4) відомо населений пункт на території України, де трапилася подія, і хоча б приблизно відома дата події (з точністю до місяця).

Окрім, протестів до бази вносяться наступні типи подій

- Позитивні реакції на протести (поступки) – практичні дії спрямовані на повне або часткове задоволення вимог протестувальників. Не вносяться обіцянки задовольнити вимоги, але вносяться офіційні накази, постанови, розпорядження спрямовані задоволення вимог протестувальників, незалежно від того, чи були вони в кінцевому рахунку виконані чи ні.
- Негативні реакції на протести (репресії) – практичні дії, спрямовані на перешкоджання або придушення протестних дій, тиск на протестувальників, як у фізичній формі, так і в юридичній, як з боку держави, так і недержавних структур-цілей протесту.
- Інші репресії (початок систематичного кодування з 28 липня 2012) - практичні дії з боку держави або приватних компаній, спрямовані на перешкоджання або придушення критичної або опозиційної соціально-політичної діяльності, яка не підпадає під визначення протестної події.

Кожна подія кодується окремо, навіть якщо вона пов'язана з попередньою, крім деяких надзвичайно типових послідовностей подій. Кодуються тільки події, що вже сталися згідно з повідомленням ЗМІ. Однак, кодуються *невдалі спроби протестних дій*, яким завадили правоохоронні органи. Не вносяться протестні дії, скасовані протестувальниками через заборону суду. Багатоденна подія вважається однією подією незалежно від її тривалості.

Типологія подій

Регіони України визначаються наступним чином:

Центр: Житомирська, Київська, Чернігівська, Сумська, Вінницька, Черкаська, Кіровоградська, Полтавська;

Крим: АР Крим та м. Севастополь;

Схід: Харківська, Донецька, Луганська, Дніпропетровська, Запорізька;

Київ: м. Київ;

Південь: Одеська, Миколаївська, Херсонська;

Захід: Волинська, Рівненська, Львівська, Тернопільська, Івано-Франківська, Чернівецька, Закарпатська.

За **тематикою** ми розділяємо події (як протести, так і репресії та поступки) на:

політичні – протести проти або на підтримку конкретних політиків / політичних партій чи уряду загалом, включаючи протести в рамках електоральних кампаній на підтримку того чи іншого кандидата;

ідеологічні – історичні та ідеологічні питання, в більшості випадків пов'язані з регіональним поділом в Україні: український та російський націоналізми, ставлення до СРСР, ОУН-УПА та інші проблеми, які стосуються Другої світової війни, питання розміщення Російського чорноморського флоту в Севастополі, конфлікти навколо розколу Української православної церкви тощо;

соціально-економічні – протести навколо соціально-економічних питань; найчастіше до них належали антизабудовні конфлікти, робітничі протести (насамперед через затримку заробітної платні), житлові права (зокрема, протести проти виселення з гуртожитків), екологічні конфлікти, комунальні послуги, громадський транспорт, охорона здоров'я, освіта та багато інших;

громадянські права – захист громадянських прав і свобод (насамперед свободи слова), протести проти зловживань міліції, незаконних дій державних службовців, корупції тощо.

З 2011 року для кожної події ми кодуємо до трьох протестних тематик, тому сума може перевищувати 100%.

Протести на захист прав найманих працівників визначаються як протести на захист прав найманих працівників та протести трудових колективів на захист своїх інтересів. Сюди не включені протести трудових колективів, які виступають просто на захист власника чи керівника підприємства.

Типологія подій: продовження

За **тактикою** ми розділяємо протести на три категорії:

конвенційні – відомі і загальноприйняті форми протесту, які не здійснюють безпосередній тиск на цілі протесту, наприклад, пікети, мітинги, демонстрації, перформанси;

конфронтаційні – протестні дії, що передбачають безпосередній тиск на цілі протесту («пряма дія»), але не супроводжуються завданням безпосередньої шкоди людям або майну, наприклад, блокування, перекривання руху, страйк, голодування;

насильницькі – протестні дії із завданням (або погрозою завдання) безпосередньої шкоди людям або майну, наприклад, побиття або вандалізм.

Під **адресатом вимог** розуміється орган влади, підприємство, установа, організація тощо, до якого протестувальники апелюють або звертаються з вимогами підтримати їхні інтереси. **Об'єкт критики** – орган влади, підприємство, установа, організація тощо, які є безпосереднім об'єктом незадоволення. Адресат вимог та об'єкт критики можуть збігатися.

При порівнянні з даними 2010 року слід пам'ятати, що тоді цілі протесту не розділялися на адресат вимог та об'єкт критики і що кодувалася лише одна, центральна, тематика події замість трьох, як зараз